

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО МАРИН ЙОСИФОВ срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 5113/11)

РЕШЕНИЕ

Член 5 § 3 • Незабавно изправен пред съдия • Задържане от 24 + 72 часа (законен максимум) • Всички съответни доказателства, събрани през първите двадесет и шест часа след задържането • Необходимост от известно време за тяхното проучване, което не оправдава продължаване на задържането за още три дни

Член 5 § 4 • Обжалване • Задържане за четири дни без явяване пред съдия • Липса на достатъчно установени правни средства за защита, за да се оспори законосъобразността и необходимостта от такова задържане

Член 8 • Зачитане на неприкосновеността на личния живот • Претърсване • Правен отказ от предварително разрешение на съдия при неотложна ситуация • Съдебен контрол a posteriori • Липса на ефективност, липса на контрол върху реалността на неотложната ситуация • Намеса, която не е „предвидена от закона“

СТРАСБУРГ

13 октомври 2020 г.

Това решение ще стане окончателно при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Марин Йосифов срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Фарис Вехабович (Faris Vehabović), председател,
Йонко Грозев (Yonko Grozev),
Бранко Лубарда (Branko Lubarda),
Карло Ранцони (Carlo Ranzoni),
Стефани Муру-Викстрьом (Stéphanie Mourou-Vikström),
Петер Пакзолай (Péter Paczolay), *съдии*,

и Андреа Тамиети (Andrea Tamietti), *секретар на отделението*,

Като взе предвид:

жалба (№ 5113/11), подадена срещу Република България, чийто гражданин г-н Марин Драганов Йосифов („жалбоподател“) е сезирал Съда на 9 декември 2010 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

решението за информиране на българското правителство за жалбата, становища на страните,

След разисквания в закрито заседание на 22 септември 2020 г.

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Настоящото дело се отнася за правото на жалбоподателя на своевременно предаване на съд (член 5 § 3 от Конвенцията), за твърдяната липса на правна защита съгласно националното право, която да позволи на жалбоподателя да оспори законосъобразността на първоначалното му задържане (член 5 § 4 от Конвенцията), както и за претърсването на офиса на жалбоподателя (член 8 от Конвенцията).

ОТ ФАКТИЧЕСКА СТРАНА

2. Жалбоподателят е роден през 1955 г. и живее в София. Представяван е от адв. Е. Недева, адвокат, упражняващ дейност в Пловдив.

3. Правителството е представлявано от г-жа И. Недялкова, правителствен агент от Министерството на правосъдието.

4. Жалбоподателят е пенсиониран офицер от армията. По време на събитията той е бил кмет на община Садово.

I. ПРЕТЪРСВАНЕ НА ОФИСА НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

5. На 2 декември 2009 г. Пловдивската районна прокуратура образува наказателно производство (№ 8/09) срещу Х за пасивен подкуп - престъпление, наказуемо съгласно чл. 304б от Наказателния кодекс („Наказателния кодекс“). Разследването се отнася до твърдения за плащане на неправомерни комисиони, за които се твърди, че са направени от длъжностни лица от кметството в Садово във връзка с възлагането на обществени поръчки.

6. От документите по преписката става ясно, че жалбоподателят е бил разследван и по още две наказателни производства, едното от които, водено от Районна прокуратура - Пловдив, се отнася до подозрения за извършено длъжностно престъпление, наказуемо по чл. 282 от Наказателния кодекс.

7. На 30 юни 2010 г., между 9:30 ч. и 13:00 ч. полицията, действаща в рамките на наказателно производство № 8/09, без разрешение от съдия, претърсва офисите на жалбоподателя и неговия заместник, намиращи се в кметството на Садово. Жалбоподателят присъства на претърсването. Изготвеният по този повод протокол съдържа стандартна фраза, изискваща заинтересованото лице да представи на полицията всички предмети, документи или информационни системи, които биха могли да съдържат информация, свързана с провежданото наказателно разследване, по-конкретно досъдебно производство № 8/09, образувано от Районна прокуратура - Пловдив. В офиса на жалбоподателя полицията е открила парична сума, която е иззета. В кабинета на неговия заместник са открити и иззети документи, свързани с възлагането на обществени поръчки, компютър и лаптоп, мобилни телефони, SIM карти и компютърни дискове с данни.

8. Жалбоподателят отбелязва в протокола своите забележки и възражения във връзка с претърсването, а именно, че вече доброволно е предал на органите на наказателното преследване документите, свързани със спорната обществена поръчка, и че намерените пари са негови и са от обезщетението му за приключване на военна служба.

9. На 1 юли 2010 г. в 13:30 ч. съдия от Пловдивския районен съд одобрява претърсването, извършено в помещенията на Община Садово. Той мотивира решението си, както следва:

„Това производство е [образувано] съгласно член 161, § 2 от НПК [Наказателно-процесуалния кодекс].

Пловдивската районна прокуратура е подала искане, заведено под номер 6794/09 от 1 юли 2010 г. и отнасящо се до предварително разследване № 8/09, за одобряване на мерките за разследване, претърсване и изземване, извършени на 30 юни 2010 г. от 9:30 ч. до 13:00 ч. в офисите на заместник-кмета (...) и кмета (...) на Садово (...), при което са открити и иззети предмети, свързани с наказателното разследване.

РЕШЕНИЕ МАРИН ЙОСИФОВ срещу БЪЛГАРИЯ

В заявлението се посочва, че това процесуално-следствено действие е извършено в условията на неотложност, тъй като това е единствения начин за събиране и съхраняване на доказателства за престъпление, наказуемо по чл. 304б, ал. 1 от Наказателния кодекс. В този случай е спазен законоустановеният срок от 24 часа, с който разполага прокуратурата по чл. 161, ал. 2 от НПК за представяне на протокола пред съдия (като се вземе предвид времето на получаване на протокола в съда). Освен това, като се има предвид, че това е неотложен въпрос и че представеният протокол отговаря на формалните изисквания (като се има предвид естеството на претърсените помещения, липсата на точен адрес не е пречка за одобряването на протокола), условията за одобряване на доклада, предвидени в член 161, § 2 от НПК, са изпълнени.

Поради тези причини и съгласно член 161, ал. 2 от НПК, (...) одобрявам протокола за претърсване и изземване (...) »

II. ЗАДЪРЖАНЕТО НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ И ИЗХОДЪТ ПО НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО СРЕЩУ НЕГО

10. На 30 юни 2010 г. полицейски инспектор се разпорежда жалбоподателят да бъде задържан за 24 часа, считано от 10:30 ч. на основание, че е заподозрян в извършване на злоупотреба с власт - престъпление, наказуемо по член 282 от Наказателния кодекс (ал. 6 по -горе).

11. Същия ден Пловдивска районна прокуратура провежда пресконференция, на която дава актуална информация за хода на наказателното разследване срещу жалбоподателя, арест на жалбоподателя и двамата му предполагаеми съучастници и подозренията срещу тях. Тази информация е използвана от няколко новинарски уебсайта, които публикуват статии по темата.

12. Жалбоподателят твърди, че не е бил освободен в края на 24-часовия период. На 1 юли 2010 г., в 11 часа, е призован от следователя, водещ досъдебно производство № 8/09 и отведен от полицията в следствения отдел. В 11:55 ч. е обвинен от следователя за пасивен подкуп - престъпление, наказуемо по чл. 304б от Наказателния кодекс (ал. 5 по-горе). Същевременно, по заповед на районния прокурор, той е задържан за 72 часа по чл. 64, ал. 2 от НПК („Наказателно-процесуален кодекс“), за да бъде изправен пред компетентния съд, който да се произнесе по временното му задържане. Прокурорът обосновава решението си с наличието на риск от бягство и извършването на други престъпления.

13. На 4 юли 2010 г. районният прокурор, след анализ на доказателствата, събрани по време на наказателно разследване № 8/09, счита, че няма риск жалбоподателят да се укрие от правосъдието или да извърши нови престъпления. Поради това е взето решение да не се подава молба за временното му задържане, а да се изиска внасянето на гаранция в размер на 15 000 лв., или приблизително 7 500 евро.

14. На 5 юли 2010 г. Пловдивската районна прокуратура внася искане до Пловдивския районен съд да отстрани жалбоподателя от длъжност кмет на общината, за да не може той да възпрепятства разкриването на обективната истина по досъдебно производство № 8/09. В подкрепа на искането си той заявява, че длъжностните лица от кметството, които са били подчинени на жалбоподателя, трябва да бъдат разпитани в най-скоро време и че е необходимо да се предотврати всеки опит на заинтересованото лице да повлияе на техните изявления. На 8 юли 2010 г. Пловдивският районен съд уважава това искане на прокуратурата и всички последващи жалби на жалбоподателя срещу тази мярка са отхвърлени от горните инстанции.

15. На 15 септември 2010 г. адвокатът на жалбоподателя подава две жалби срещу постановленето за задържане, издадена от Районната прокуратура на 1 юли 2010 г. (точка 12 по-горе): едната на основание член 5 §§ 3 и 4 от Конвенцията, адресирана до Районен съд - Пловдив, а другата на основание член 200 от НПК, адресирана до Апелативна прокуратура - Пловдив.

16. Районният съд отхвърля молбата, с която е бил сезиран от адвоката с мотива, че определението на прокурора от 1 юли 2010 г. може да бъде обжалвано само пред висшестоящия прокурор съгласно чл. 200 от НПК. На 18 октомври 2010 г. Апелативният съд - Пловдив потвърждава решението на Районния съд, като заявява, че вътрешното законодателство не предвижда възможност за оспорване пред националните съдилища на задържане до 72 часа, постановено от прокурор.

17. Жалбата до Апелативната прокуратура е отхвърлена на 28 октомври 2010 г. с мотива, че задържането е постановено в съответствие с националното право.

18. През 2012 г., в края на разследването, жалбоподателят е изправен пред компетентните съдилища. В края на наказателното производство той е признат за виновен за корупция и осъден на три години и шест месеца затвор. Излежава присъдата си и е освободен на 1 юни 2016 г.

ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

19. Съответното вътрешно право и съдебна практика относно претърсвания, извършени без разрешение на съдия, и *последващия* контрол на такива мерки са обобщени в решение *Гуцанови срещу България* (№ 34529/10, § 59 и 60, ЕСПЧ 2013).

20. Съответното вътрешно право и съдебна практика относно исковите за обезщетение за вреди, с които разполагат лицата, чиито домове и офиси са претърсени, са обобщени в решение *Посевини срещу България* (№ 63638/14, § 34 -46, 19 януари 2017 г.).

21. Съответното вътрешно право относно 24-часовите задържания, постановени от полицията, и 72-часовите задържания, постановени от прокурор, е обобщено в решение *Звездев срещу България* (№ 47719/07, §§ 12, 14 и 15, 7 януари 2010 г.). Освен това, в редица неотдавнашни решения (Решение от 16 октомври 2018 г. на Апелативен съд - Пловдив по нак. дело № 544/2018 г.; Решение от 4 април 2018 г. на Софийски градски съд по наказателно дело № 5436/2018 г.) някои национални съдилища са приели да разгледат жалбите срещу задържания на лица, включително когато са разпоредени от прокурор, подадени с правно основание член 5 § 4 от Конвенцията във връзка с член 17, ал. 5 от НПК.

ОТ ПРАВНА СТРАНА

I. ПО ПРЕДПОЛАГАЕМОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

22. Жалбоподателят се оплаква, че е бил задържан за четири дни, без да бъде изправен пред съдия. Той се позовава на член 5 § 3 от Конвенцията, който гласи следното:

„Всяко арестувано или задържано лице, при условията на ал.1, в) на настоящия член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или друг магистрат, упълномощен от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване по време на производството. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранция за явяване в съда.“

A. По допустимостта

1. Аргументи на страните

23. Правителството повдига възражение за неизчерпване на вътрешните средства за правна защита, като твърди, че жалбоподателят е могъл да предяви иск за обезщетение по чл. 2, ал. 1, т. 1 от Закона за отговорността на държавната и общините за вреди в редкцията му, приложима преди 2012 г., както и иск по чл. 2, ал. 1, т. 2 от същия закон след промените, влезли в сила след 2012 г.

24. Жалбоподателят отговаря, че към момента на събитията националното право не е предвиждало никакви правни средства за защита по оплакването му по член 5, § 3 от Конвенцията. Той добавя, че средството за прана защита, предвидено в член 2, ал. 1, точка 2 от Закона за отговорността на държавната и общините за вреди, е въведено през 2012 г., т.е. две години след фактите, в основата на оплакването му.

2. Преценката на Съда

25. Съдът припомня, че изчерпването на вътрешните средства за правна защита се преценява, освен по изключение, към датата на подаване на жалбата пред него (*Боман срещу Франция*, № 33592/96, § 47, ЕСПЧ 2001 - V (извлечения)).

26. Съдът вече е разгледал въпроса дали член 2 от Закона за отговорността на държавната и общините за вреди, във версията му преди 2012 г., представлява ефективно вътрешноправно средство за защита по оплакване за несвоевременно явяване пред съд, при обстоятелства, относително сходни с тези по настоящото дело. В решението си по делото *Гуцанови срещу България* (№ 34529/10, § 141, ЕКПЧ 2013 г.) Съдът отбелязва, че при липса на официално решение на съдилищата, постановяващо задържането за незаконно, и докато наказателното производство срещу жалбоподателя е висящо, член 2 от Закона за отговорността на държавната и общините за вреди не се прилага.

27. В настоящия случай следва да се отбележи, че както и в горепосоченото дело *Гуцанови*, националните органи винаги са считали задържането на жалбоподателя за законосъобразно (алинеи 16 и 17 по-горе). Освен това към момента на подаване на жалбата - 9 декември 2010 г. въпросното наказателно производство все още е било висящо и е било на етапа на предварителното разследване (точка 18 по-горе). Поради това Съдът счита, че противно на твърдението на правителството искът за обезщетение за вреди, предвиден в член 2, ал 1, точка 1 от Закона за отговорността на държавната и общините за вреди, в редакцията му преди 2012 г., не може да представлява ефективно средство за правна защита на национално равнище в настоящия случай.

28. Що се отнася до втората част от възражението за неизчерпване, повдигнато от правителството, а именно, че жалбоподателят може да предяви иск въз основа на член 2, ал. 1, точка 2 от същия акт в новата му редакция, Съдът отбелязва, че след законодателната реформа от 2012 г. тази разпоредба предвижда възможността страните по спора да се позовават пряко на член 5 § 3 от Конвенцията в рамките на иск за обезщетение за вреди срещу държавата. С две решения (*Колев срещу България* (дек.), № 69591/14, §§ 32 -42, 30 май 2017 г. и *Цонев срещу България* (дек.), № 9662/13, §§ 52 -70, 30 май 2017 г.), Съдът признава, че преди да подадат съответните си молби, жалбоподателите е трябвало да изчерпят правната възможност, създадена от новите правни разпоредби. Очевидно положението на жалбоподателя по настоящото дело се различава от това на жалбоподателите и в двете решения, но е идентично с това на жалбоподателя по делото *Тони Костадинов срещу България* (№ 37124/10, § 70, 27 януари 2015 г.). Всъщност, новото средство за правна защита е въведено във вътрешното право две години след края на задържането на жалбоподателя и законът не предвижда

изрично прилагането му в случаи като настоящия, когато фактите, довели до предполагаемото нарушение на член 5, предхождат влизането в сила на изменението в член 2, ал. 1 от закона. Впоследствие въвеждането му не засяга допустимостта на иска на жалбоподателя съгласно член 5 § 3 от Конвенцията.

29. Поради това предварителното възражение на правителството следва да бъде отхвърлено.

30. Като намира, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 от Конвенцията или недопустима на друго основание, Съдът я обявява за допустима.

В. Фактическа обстановка

1. Аргументи на страните

31. Жалбоподателят заявява, че е бил задържан за 24 часа по заповед на полицията, а след това за 72 допълнителни часа по разпореждане на прокуратурата. Той твърди, че задържането му е било разпоредено без никаква сигурност, че ще бъде изправен пред съдия. Поради това той счита, че не е преследвало никаква законна цел. Той добавя, че не е бил изправен пред съдия и че не е бил освободен своевременно. Поради тези причини твърди, че задържането му не е било в съответствие с член 5 § 3 от Конвенцията.

32. Правителството поддържа, че жалбоподателят е бил освободен незабавно и че в настоящия случай не е имало нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията. Освен това посочва, че общата продължителност на задържането му от четири дни не изглежда прекомерна. Счита, че не е имало извънредни обстоятелства, които да оправдаят по-бързото явяване на жалбоподателя пред съдия. В подкрепа на този довод правителството посочва, че заинтересованото лице не е било непълнолетно, че не е било лишено от правна помощ и че не е била използвана сила по време на ареста му. Напротив, правителството счита, че обстоятелствата оправдават продължаването на задържането му за четири дни, като събраните през този период доказателства от разследващите органи, а именно показанията на няколко свидетели, включително тези на двама близки сътрудници на жалбоподателя в община Садово, са позволили на прокуратурата да достигне до заключението, че той не следва да бъде задържан и че освобождаването му следва да бъде разпоредено.

33. Накрая, правителството твърди, че следва да се прави разграничение между настоящото дело и делото *Звездев срещу България* (№ 47719/07, 7 януари 2010 г.). Всъщност счита, че за разлика от разглежданото дело задържането на жалбоподателя, разпоредено от полицията, и това, разпоредено от прокуратурата, са извършени в две паралелни, но отделни наказателни производства, а не в рамките на едно

и също наказателно производство. Освен това правителството заявява, че вече са налице средства за правна защита, за да се избегне кумулиране на периоди на задържане и да се компенсират евентуални вреди.

2. Преценката на Съда

а) Общи принципи

34. Съдът припомня, че член 5 § 3 гарантира на всяко лице, задържано по подозрение в извършване на престъпление, правото да бъде незабавно изправено пред съд или друг компетентен орган, даващ сходни гаранции, така че последният да може да упражни контрол върху законосъобразността на въпросното задържане. Въпреки че бързината на тези производства трябва да се оценява във всеки отделен случай в зависимост от конкретните обстоятелства, при тълкуването и прилагането на понятието за своевременност обаче, гъвкавостта може да бъде доказана само в много малка степен (*Aquilina v. Malta* [GC], № 25642/94, § 48, ЕСПЧ 1999 - III).

35. Фактът, че задържаното лице не е имало качеството на обвиняем или че не изправено пред съд, сам по себе си не противоречи на първата част на член 5 § 3. Не е налице нарушение, ако заинтересованото лице бъде освободено „своевременно“ след като е извършен съдебен контрол на задържането (*De Jong, Baljet u Van den Brink срещу Нидерландия*, 22 май 1984 г., § 52, серия А, № 77). Въпреки това, ако освобождаването не се осъществи „своевременно“, арестуваното лице има право да се яви пред съдия или „друг орган, натоварен със съдебни функции“ (*Brogan et al. срещу Обединеното кралство*, 29 ноември 1988 г., § 58, серия А № 145-B).

б) Прилагане на тези принципи към разглеждания случай

36. В настоящото дело жалбоподателят е задържан на 30 юни 2010 г. Тази мярка е разпоредена от полицията като част от наказателното разследване срещу него и е свързана със съмнения за злоупотреба с власт (точки 6 и 10 по-горе). На следващия ден е задържан от прокуратурата до 72 часа във връзка с наказателно производство № 8/09, касаещо съмнения за пасивен подкуп (точки 5 и 12 по-горе). Правителството изрично се позовава на обстоятелството, че задържането на жалбоподателя е извършено в две паралелни, но отделни разследвания, за да се направи разграничение между положението на жалбоподателя и това по делото *Звездев*, посочено по-горе, в което Съдът е отсъдил, че комбинирането на тези два вида задържане в едно и също производство е несъвместимо с член 5 § 3 от Конвенцията (точка 33 по-горе).

37. Въпреки че двете разглеждани мерки са били официално постановени по две отделни наказателни производства, конкретните обстоятелства по делото показват, че всъщност става въпрос за един и същ период на задържане. В това отношение Съдът отбелязва, че решението на полицията да задържи жалбоподателя във връзка с разследване на твърдения за злоупотреба с власт е взето, докато жалбоподателят е присъствал при претърсването на офиса му във връзка с наказателното разследване на подозрения за пасивен подкуп срещу него (точки 7 и 10 по-горе). В края на първите 24 часа задържане не е освободен, а незабавно е отведен в Пловдивската следствена служба, където е обвинен в корупция и задържан за допълнителни 72 часа (ал. 12 по-горе). Изглежда, че всички последващи следствени действия са проведени само в рамките на наказателното разследване за извършване на престъплението пасивен подкуп, а не по наказателното производство, образувано за злоупотреба с власт (точки 13 и 14 по-горе). Тези констатации са все фактори, които позволяват на Съда да заключи, че въпросните мерки произтичат от подхода на властите, чиято цел е била да задържат жалбоподателя възможно най-дълго, за нуждите на разследването по съмнения за пасивен подкуп, без да го изправят пред съдия.

38. Жалбоподателят не е бил изправен пред съдия и е освободен на 4 юли 2010 г., четири дни след арестуването му, на основание, че прокуратурата не е счела за необходимо да поиска предварителното му задържане, тъй като заплащането на гаранцията може да бъде достатъчно, за да се осигури явяването на заинтересованото лице на съдебното заседание (§ 13 по-горе). Следователно възниква въпросът дали той е бил освободен „незабавно“ по смисъла на член 5 § 3 от Конвенцията (§ 35 по-горе).

39. Съдът констатира, че жалбоподателят е освободен основно поради това, че Районната прокуратура е заключила, че няма риск от бягство или извършване на нови престъпления (§ 13 по-горе). Освен това Съдът отбелязва, че освобождаването му е било разпоредено едва в края на максималния срок на задържане, разрешен съгласно вътрешното право, преди да бъде изправен пред съдия (§ 21 по-горе с цитираните в него препратки).

40. Правителството подчертава факта, че предприетите през този период следствени действия са разсеяли съмненията относно наличието на такъв риск и че именно поради тази причина прокуратурата е разпоредила освобождаването на жалбоподателя (§ 32 по-горе). Правителството се позовава на показанията на няколко свидетели, включително тези на двама близки сътрудници на жалбоподателя в кметството на Садово (*ibidem*), без да предоставя на Съда протоколите и без да уточнява датите, на които са се състояли разпити.

41. От своя страна съдът отбелязва, че от документите по преписката, с която разполага, следва, че на 5 юли 2010 г., т.е. деня след освобождаването на жалбоподателя, подчинените на заинтересованото лице в кметството все още не са били разпитани (§ 14 по-горе). Освен това отбелязва, че другите следствени действия, предприети от разследващите органи по време на задържането на жалбоподателя, са извършени през първите 26 часа от задържането му (точки 7 -12 по-горе). По този начин съдът установява, че доказателствата, въз основа на които прокуратурата е взела решение за освобождаване на жалбоподателя, вече са били на нейно разположение на 1 юли 2010 г.

42. Съдът признава, че на разследващите органи може да е било необходимо известно време, за да анализират събраните доказателства през първите часове след арестуването на съответното лице. Той отбелязва обаче, че правителството не се е позовало на никакво обстоятелство, което би могло да оправдае факта, че жалбоподателят е бил освободен едва три дни по-късно.

43. Тези елементи са достатъчни, за да може Съдът да заключи, че при конкретните обстоятелства по делото жалбоподателят не е бил освободен „своевременно“, както се изисква в член 5 § 3.

44. Съответно е налице нарушение на тази разпоредба от Конвенцията.

II. ПО ПРЕДПОЛАГАЕМОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 4 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

45. Жалбоподателят се оплаква от липсата на средства за правна защита съгласно вътрешното право за оспорване на законността на задържането му, разпоредено от прокуратурата. То се позовава на член 5 § 4 от Конвенцията, който гласи следното:

„Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице“

A. По допустимостта

46. Правителството поддържа, че жалбоподателят е бил освободен бързо, като счита, че в тази ситуация Съдът не е необходимо да разглежда *абстрактно* дали, в противен случай обхватът на средствата за правна защита, с които разполага България, би отговарял на условията на член 5 § 4 от Конвенцията. Във всеки случай правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпал вътрешните средства за правна защита, тъй като е можел да подаде жалба до първоинстанционния наказателен съд съгласно член 5 § 4 от

Конвенцията и да поиска от него да провери законосъобразността на задържането му, разпоредено от прокуратурата. Правителството се аргументира, че дори и да е имало несъответствие в националната съдебна практика по това време по отношение на допустимостта на такова жалба, жалбоподателят е трябвало да отнесе оплакванията си до националните съдилища, преди да сезира Съда. В подкрепа на този аргумент правителството се позовава на три решения, постановени съответно от два отделни наказателни съда през 2015 г. и 2018 г., в които, съдиите са приели да разгледат по същество законосъобразността на задържането, постановено от прокуратурата при прякото прилагане на член 5 ал.4 от Конвенцията.

47. Що се отнася до жалбите, подадени от жалбоподателя след освобождаването му, във връзка с решението по дело *Сливенко срещу Латвия* ([GC], № 48321/99, § 158, ЕСПЧ 2003-X), Правителството счита, че член 5 ал. 4 не се прилага.

48. Жалбоподателят отговаря, че към момента на фактите съдебната практика на националните съдилища е била много противоречива по отношение на това дали задържаните лица биха могли да оспорят законосъобразността и необходимостта от задържане, разпоредени от прокурор, въз основа на член 5 § 4 от Конвенцията. Той обаче изтъква, че подходът, който преобладава и който той твърди, че е продължил оттогава, е бил да обяви подобни жалби за недопустими на основание, че не са предвидени в никоя разпоредба на НПК. Освен това, той твърди, че дори когато съдилищата са приемали да разгледат подобна жалба, те са отлагали разглеждането ѝ за след решението си за задържане под стража, което я е направило неефективна, тъй като не би могло да доведе до незабавното освобождаване на задържаното лице в случай на установяване на незаконосъобразност или липса на необходимост от задържане, разпоредено от прокуратурата.

49. Съдът счита, че въпросите, свързани със съществуването и ефективността на правната защита, на която се позовава правителството, са тясно свързани с основателността на жалбата, подадена от жалбоподателя, и поради това счита, че те следва да бъдат включени при разглеждането на оплакването на жалбоподателя.

50. Като намира, че оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35 от Конвенцията или недопустимо на друго основание, Съдът го обявява за допустимо.

В. По същество

51. Съдът отбелязва, че за разлика от жалбоподателите при решението *Сливенко* (цитирано по-горе, §158), жалбоподателят по настоящото дело е бил задържан в продължение на четири дни. Освен това, през този период той не е бил изправен пред съдия, оправомощен

по закон да упражнява съдебни функции, поради което Съдът установява нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията (§ 36-44 по-горе). При тези обстоятелства Съдът не приема, че жалбоподателят е бил освободен бързо и поради това счита, че е необходимо да се произнесе по въпроса дали заинтересованото лице е разполагало със средство за правна защита, което би му позволило да бъде осъществен контрол върху законосъобразността и необходимостта от задържането му в съответствие с член 5 § 4 от Конвенцията.

52. Следва да се отбележи, че нито една разпоредба на НПК не предвижда изрично съществуването на такова правно средство за защита, което да отговаря на критериите за ефективност, произтичащи от член 5, § 4 и установени в съдебната практика на Съда (§ 21 по-горе, с цитираните в нея препратки).

53. От представените от страните коментари и документи е видно, че по различни поводи, някои национални съдилища са се съгласявали да разгледат, при пряко прилагане на член 5 § 4 от Конвенцията, законосъобразността и необходимостта от задържане, разпоредени от прокуратурата. Изглежда, че правителството е представило само решения след 2015 г. и е признало, че към момента на фактите, свързани със случая, е имало противоречива национална съдебна практика по този въпрос (§ 46 по-горе). Освен това, решението на Апелативен съд - Пловдив от 18 октомври 2010 г. по настоящото дело (§ 16 по-горе) показва, че е налице съдебна практика, която изключва всякаква възможност за контрол на това задържане от съдилищата. Съдът припомня също и своята съдебна практика, в контекста на изчерпването на вътрешните правни средства за защита, според която ефективността на едно средство се преценява, с някои изключения, към датата на подаване на жалбата пред него (*Боман*, посочено по-горе, § 47). При тези обстоятелства Съдът не може да заключи, че към момента на настъпване на събитията е съществувало достатъчно добре установено средство за правна защита, позволяващо на жалбоподателя да оспори пред националните съдилища законосъобразността и необходимостта от задържането му.

54. Поради това е налице основание да отхвърли възраженията за неизчерпване, повдигнати от правителството и заключава, че е налице нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията.

III. ПО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

55. Накрая жалбоподателят вижда в претърсването на офиса му неоправдана намеса в правото му на неприкосновеност на личния живот. Той се позовава на член 8 от Конвенцията, който гласи следното в съответните му части:

РЕШЕНИЕ МАРИН ЙОСИФОВ срещу БЪЛГАРИЯ

« 1. Всеки има право на зачитане на неговия личен и живот (...)

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите. »

А. По допустимостта

1. Аргументи на страните

56. Правителството поддържа, че жалбоподателят не е изчерпил вътрешните средства за правна защита, като счита, че той е могъл да повдигне възражения по време на претърсването на офиса му и да оспори допустимостта на така събраните в рамките на наказателното производство доказателства. Правителството счита също така, че жалбоподателят е могъл да предяви иск за обезщетение за вреди, с правно основание член 45 и член 49 от Закона за задълженията и договорите, които уреждат гражданска деликтна отговорност с оглед получаване на обезщетение за вредите, които е претърпял в резултат на претърсването. В тази връзка се позовава на седем решения, постановени от различни национални съдилища в периода 2010 - 2018 г., включително две решения на Върховния касационен съд.

57. Жалбоподателят отговаря, че възраженията, които е възнамерявал да повдигне срещу претърсването на офиса му, са били отбелязани в протокола, изготвен по този повод от разследващите органи (§ 8 по-горе). По въпроса за възможността, която му е била предоставена за оспорване на допустимостта на доказателствата, събрани в рамките на наказателното производство, той изтъква, че въпросът за допустимостта на доказателствата се разглежда служебно от националните съдилища, а не по инициатива на обвиняемия. Що се отнася до иска за обезщетение по Закона за задълженията и договорите, той твърди, че не се касае за административна дейност, а за следствени действия в наказателното производство и следователно тези разпоредби не са били приложим в настоящия случай. Той счита, че в съответствие с установената съдебна практика на Върховния касационен съд, полицейските служители действително са действали под контрола на органите на наказателното разследване и следователно тяхната деликтна отговорност не е могла да бъде ангажирана. Той твърди, че основното нарушение по делото не се отнася до поведението на полицейските служители по време на претърсването, а до факта, че тази мярка е извършена при липса на предварително разрешение и ефективен *последващ* контрол. Той добавя, че националните съдилища не са

уважили претенцията на жалбоподателите в нито едно от решенията, цитирани от правителството.

2. Преценката на Съда

58. Що се отнася до първата част от възражението за недопустимост, повдигнато от правителството, Съдът отбелязва, че жалбоподателят е повдигнал възражения относно необходимостта от претърсване на офиса му и че те са вписани в протокола, изготвен по този повод от полицейските служители (точка 8 по-горе).

59. Що се отнася до втората част, Съдът отбелязва, че жалбоподателят е имал възможност да оспори допустимостта на така събраните доказателства пред националните съдилища едва в хода на съдебната фаза на наказателното производство. Въпреки това към момента на подаване на жалбата му, т.е. на 9 декември 2010 г., датата, към която следва да се прецени наличието на вътрешни средства за правна защита за целите на изчерпване им (точка 25 по-горе), наказателното производство срещу заинтересованото лице все още е било на етапа на разследване (точка 18 по-горе). Следователно доводът на правителството е неефективен в настоящия случай.

60. Що се отнася до третия аспект, Съдът припомня, че в решението си по дело *Посевини срещу България* (№ 63638/14, § 85 *in fine* и 86, от 19 януари 2017 г.), разглежда същия въпрос от гледна точка на член 13 от Конвенцията и констатира, че иск за обезщетение, с правно основание разпоредбите на член 45 и член 49 от Закона за задълженията и договорите, не позволява на физическите лица да предявяват правата си, защитени от член 8, тъй като гражданските съдилища не са били склонни да поставят под въпрос решенията на разследващите органи и наказателните съдилища за извършване на претърсвания. Съдът счита, че същите тези съображения се прилагат в настоящия случай и поради това този аргумент на правителството следва да бъде отхвърлен.

61. Поради тези причини Съдът отхвърля възражението на правителството, че вътрешните средства за правна защита не са изчерпани.

62. Като намира, че оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35 от Конвенцията или недопустимо на друго основание, Съдът го обявява за допустимо.

В. Фактическа обстановка

1. Доводи на страните

63. Жалбоподателят твърди, че претърсването на офиса му се приравнява на неоправдана намеса в правото му на личен живот. Той твърди, от една страна, че нито един съдия не е издал предварително

разрешение и че ситуацията не е била спешна, а от друга страна, че тази мярка противоречи на вътрешното законодателство. Той добавя, че *последващият* съдебен контрол на тази мярка не е бил ефективен, тъй като твърди, че компетентният съд не е успял да обоснове заключението си, че е имало спешна необходимост от извършване на престъпването без разрешение на съдия (точка 9 по-горе). Той смята, че липсата на такъв ефективен контрол е била още по-сериозна, тъй като полицаите не са уточнили кои са документите и предметите, свързани с наказателното разследване, които са търсили, и че при претърсването на офиса му той не е бил подпомаган от адвокат.

64. Правителството признава, че въпросното претърсване представлява намеса в упражняването от жалбоподателя на правото му на личен живот, като обаче, поддържа, че то е „предвидено от закона“, в преследване на законна цел и е бил пропорционално на тази цел и следователно е бил обосновано. Правителството посочва по-конкретно, че престъпването е било одобрено *a posteriori* от съдия, както се изисква от вътрешното право, с цел събиране на доказателства в наказателното производство, свързани с корупционни действия, че средствата, използвани за тази цел, не надвишават строго необходимото и че гаранциите срещу произвола са спазени.

2. Преценката на Съда

65. Съдът констатира, че е налице намеса в упражняването на правото на жалбоподателя на личен живот: офиса му е бил претърсен и длъжностните лица по наказателно разследване са открили и конфискували парична сума, която му принадлежи (точка 7 по-горе).

66. Съдът констатира, че настоящото дело се отнася до претърсване, извършено без предварително разрешение от съдия. Българският НПК обаче, разрешава такъв вид претърсвания само в неотложни случаи, когато има опасност от подправяне на доказателства и подлежи на *последващо* одобрение от съдия (*Гуцанови*, по-горе, § 221). Както и в други относително сходни случаи (вж. *Гуцанови*, по-горе, §§ 222 -226 и *Говедарски срещу България*, № 34957/12, §§ 83 -88, 16 февруари 2016 г.), Съдът следва да прецени дали този контрол е бил извършен ефективно, за да се определи дали националното законодателство е осигурило достатъчни гаранции срещу произвол.

67. Съдът отбелязва, че както и по делото *Говедарски* (цитирано по-горе, §85), съдията просто е посочил в решението си за одобряване на въпросната мярка, че разглежданата ситуация е неотложна, без да излага никакви конкретни доводи в подкрепа на тази констатация (точка 9 по-горе). Поради това той счита, че не е доказано, че магистратът е упражнил ефективен контрол върху законосъобразността и необходимостта от оспорваната мярка.

68. Съдът счита, че ефективният контрол на законосъобразността и необходимостта от това действие по разследването е още по-необходим, тъй като, от една страна, жалбоподателят в нито един момент преди извършването му не е бил информиран конкретно за вида на предметите, свързани с наказателното разследване, които разследващите органи са се опитали да открият и изземат от офиса му, а от друга страна, въпросното наказателно разследване е започнало няколко месеца по-рано, което повдига въпроса дали разследващите органи не са могли да поискат разрешение от съдия, преди да пристъпят към оспорваното претърсване (точки 5 и 7 по-горе; вж. също *mutatis mutandis*, Говедарски, посочено по-горе, § 86).

69. Изложените по-горе съображения са достатъчни, за да може Съдът да заключи, че жалбоподателят е лишен от защита срещу произвол, произтичаща от принципа на върховенството на закона в едно демократично общество. Следователно намесата в правото му на неприкосновеност на личния живот не е „предвидена от закона“ по смисъла на член 8 § 2 от Конвенцията.

70. Съответно е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.

IV. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

71. Съгласно член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът заяви, че е имало нарушение на Конвенцията или на нейните протоколи и ако вътрешното законодателство на Високодоговарящата се страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна. »

A. Вреди

72. Жалбоподателят претендира присъждане на сумата от 25 000 евро (EUR) за претърпени неимуществени вреди.

73. Правителството оспорва претенцията и счита, че исканата сума е прекомерна и неоправдана.

74. Съдът счита за разумно да присъди на жалбоподателя сумата от 9 750 евро за неимуществени вреди, плюс всички суми, които могат да бъдат дължими върху тази сума като данъци.

B. Разходи и разноски

75. Жалбоподателят претендира за 2 150 евро за адвокатски хонорар, направени от него пред Съда, и 500 лева (приблизително 255 евро) за разноски за превод, направени от него в хода на същото производство.

76. Правителството счита, че исканите суми са прекомерни и частично необосновани.

77. Според съдебната практика на Съда жалбоподателят може да получи възстановяване на своите разходи и разноски, само доколкото са действителни, необходими и разумни. В конкретния случай, като взема предвид документите, с които разполага, и посочените по-горе критерии, Съдът счита, че е разумно да присъди на жалбоподателя сумата от 2 405 EUR за производството пред него, плюс евентуално дължимата сума като данък.

С. Лихва за забава

78. Съдът счита за подходящо да изчисли размера на лихвения процент за забава на основа лихвения процент по пределната ставка за заем на Европейската централна банка, увеличен с три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Прилага* към основателността на жалбата по член 5 § 4 от Конвенцията предварителното възражение на правителството за неизчерпване на вътрешните средства за правна защита и го *отхвърля* ;
2. *Обявява* жалбата за допустима;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията;
4. *Постановява*, че е налице нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията;
5. *Постановява*, че е налице нарушение на член 8 от Конвенцията;
6. *Постановява*,
 - а) че държавата ответник следва да заплати на жалбоподателя в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да се конвертират в български лева по курса, приложим към датата на изплащането:
 - i. 9 750 EUR (девет хиляди седемстотин и петдесет евро) плюс всички суми, които могат да бъдат наложени като данъци, за морални вреди;
 - ii. 2 405 EUR (две хиляди и четиристотин и пет евро) плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателя, за разноски;
 - б) че след изтичането на този срок до плащането им, тези суми се увеличават с проста лихва в размер, равен на този на пределната

РЕШЕНИЕ МАРИН ЙОСИФОВ срещу БЪЛГАРИЯ

ставка по заеми на Европейската централна банка, приложима през този срок, увеличена с три процентни пункта;

7. *Отхвърля* молбата в останалата ѝ за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и оповестено в писмен вид на 13 октомври 2020 г., съгласно член 77, параграфи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Андреа Тамieti (Andrea Tamietti)	Фарис Вехабович (Faris Vehabović)
Секретар	Председател